

УКД: 159.9

© Поляков І.О., 2013 р.

І.О. Поляков
Національний університет цивільного
захисту України, м. Харків

ПІДГОТОВКА ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ МНС ТА МВС, ЯКІ БУДУТЬ ЗАДІЯНІ НА ЕТАПАХ ПРОВЕДЕННЯ ЄВРО-2012

У статті наведена проблематика, що стосується підготовки працівників психологічних служб МНС та МВС за допомогою програми соціально-психологічного тренінгу «Психологія та безпека Євро-2012». Описані пропозиції щодо створення визначення ролі та місця психологів МНС та МВС у національному координаційному центрі безпеки Євро-2012, які будуть залучатись до нього на різних етапах його проведення, з урахуванням специфіки виконання ними завдань за призначенням.

Ключові слова: механізм взаємодії психологів МНС та МВС, пропозиції щодо визначення ролі та місця психологів на Євро-2012, соціально-психологічний тренінг «Психологія та безпека Євро-2012».

И.О. Поляков

ПОДГОТОВКА ПРАКТИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ МЧС И МВД, КОТОРЫЕ БУДУТ ЗАДЕЙСТВОВАНЫ НА ЭТАПАХ ПРОВЕДЕНИЯ ЕВРО-2012

В статье представлена проблематика, касающаяся подготовки работников психологических служб МЧС и МВД с помощью социально-психологического тренинга «Психология и безопасность Евро-2012». Описаны предложения по созданию определению роли и места психологов МЧС и МВД в национальном координационном центре безопасности Евро-2012, которые будут привлекаться к нему на разных этапах его проведения, с учетом специфики выполнения ими задач по назначению.

Ключевые слова: механизм взаимодействия психологов МЧС и МВД, предложения по определению роли и места психологов Евро-2012, социально-психологический тренинг «Психология и безопасность Евро-2012».

I.O. Polyakov

PREPARATION OF PRACTICAL PSYCHOLOGISTS OF THE MINISTRY OF EMERGENCY MEASURES AND THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS WHICH WILL BE INVOLVED AT STAGES OF CARRYING OUT EURO-2012

The article listed the problems concerning the training of psychological services, the Ministry of emergency measures and the Ministry of internal affairs the socio-psychological training "Psychology and Security Euro-2012". We describe the proposals to create the role and place of psychologists the Ministry of emergency measures and the Ministry of internal affairs Coordination Centre for Euro-2012, to be involved in it at various stages of implementation, with urahovannyam specific performance of assigned missions.

Key words: the mechanism of interaction between psychologists the Ministry of Emergency Measures and the Ministry of Internal Affairs, proposals about the role and place psychologists at Euro 2012, social-psychological training "Psychology and Security Euro-2012".

Постановка проблеми. У 2007 році по висновкам засідання виконавчого комітету УЄФА, на якому з трьох заявок на проведення чемпіонату Європи -

України та Польщі, Хорватії та Угорщини, Італії – була вибрана перша. Відтоді почалась інтенсивна підготовка за усіма напрямками. І одним із відповідальних напрямків, який дістався структурам МВС та МНС України – забезпечення психологічної безпеки на етапах підготовки та проведення Євро-2012 [1]. Не залишилися байдужими до підготовки чемпіонату Європи і науковці науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології Національного університету цивільного захисту України. Першою проблемою, яка нам вбачалася – відсутність у законодавчих документах чітко прописаної ролі та місця психологів МНС, які будуть задіяні на етапах проведення Євро-2012. Виявивши, ще ряд «білих плям» у підготовці психологів МНС на період проведення Євро-2012, ми дійшли висновку, що доцільним є залучення до співпраці психологів Міністерства внутрішніх справ України.

Мета статті. Таким чином, мету, яку ми переслідуюмо у даній статті це: відпрацювання механізму взаємодії психологів МНС та силових міністерств під час проведення чемпіонату Європи з футболу, а також надання пропозицій керівництву щодо визначення ролі та місця психологів МНС та МВС у національному координаційному центрі безпеки Євро-2012, які будуть залучатись до нього на різних етапах його проведення, з урахуванням специфіки виконання ними завдань за призначенням.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні відомо, що Євро-2012 розпочнеться у Польщі 8 червня та закінчиться 1 липня 2012р. саме на Україні в місті Києві. Також вже відомі і результати попереднього жеребкування країн-учасниць Євро-2012. На території України будуть грати представники наступних країн: України, Франції, Швеції, Англії, Нідерландів, Німеччини, Португалії, Данії. І, як показує попередній аналіз психологічних особливостей поведінки вболівальників, найбільш агресивними є англійські фани. Також напружені ситуації, як на стадіоні так і на фан-зонах можуть створити вболівальники Німеччини, Португалії та Нідерландів. Інтригою зостається фінал Євро у Києві. Адже невідомо яка команда вийде із підгрупи, що гратиме у Польщі. І якщо вболівальники протягом всього чемпіонату Європи будуть обирати на які матчі вони більш хочуть потрапити (ба-

гато євроматчів будуть проходити паралельно у різних містах України та Польщі), то на фінал приїдуть представники усіх офіційних та неофіційних фан-клубів! Однією із проблем тут вбачається те, що представники силових міністерств і відомств України не працювали в умовах присутності такої кількості іноземних туристів та вболівальників одночасно. Тобто переважна більшість «силовиків» психологічно не готові до дій в надзвичайних ситуаціях внаслідок масової туристичної діяльності. Цю проблему ми спробували вирішити наступними заходами:

- підвищити власну компетенцію, прийнявши участь у спеціалізованих тренінгах, міжнародних конференціях та тактичних навчаннях;
- розробити та впровадити програму соціально-психологічного тренінгу для практичних психологів МНС, які за допомогою цієї програми набули б власних знань та знань для психологічної підготовки ввіреного особового складу;
- включити до групи учасників тренінгу представників психологічних служб МНС, МВС, внутрішніх військ МВС, психологів-волонтерів для відпрацювання на етапах підготовки та проведення Євро-2012 навичок взаємодії та місць розмежування професійних обов'язків;
- підготувати пропозиції створення координаційного центру безпеки Євро-2012 в Україні психологів МНС, силових структур та громадських організацій;
- зібрати матеріали, які стосуються проблем вивчення психологічних особливостей поведінки голландських фанів, які будуть жити на період ігор збірної Нідерландів в Харкові в спеціально обладнаному наметовому містечку.

Тісна співпраця із між науковцями науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології та психологами, що представляють психологічний центр поліції Баварії, що у Німеччині, у яких вже був досвід приймаючої сторони (чемпіонат світу з футболу у 2006 році) дала позитивні результати. Співробітники лабораторії окрім німецьких тренінгів пройшли ряд тактичних навчань, як в Україні, так і у Польщі, де відпрацьовували навички надання екстреної психологічної допомоги населенню та особовому складу підрозділів МНС. Проведені навчання показали доцільність залучення психологів МНС до Євро-2012, та довели правильність обраного нами шляху.

Проаналізувавши німецький досвід у підготовці до чемпіонату світу з футболу а також існуючу законодавчу базу України в цьому напрямі, нами була розроблена програма соціально-психологічного тренінгу «Психологія та безпека Євро-2012», який успішно пройшов апробацію серед особового складу практичних психологів та начальників психологічних служб МНС та МВС у приймаючих євроматчі містах: Харкові, Донецьку, Львові та Києві [1]. Але хотілося б більш детально зупинитися на заходах, які проводитимуться у місті Харкові, адже саме тут ми будемо опікуватися психологічною безпекою на час проведення чемпіонату Європи. В рамках підготовки до Євро-2012 на теперішній час фахівцями лабораторії ведеться робота з підготовки вивчення проблемам вивчення психологічних особливостей поведінки голландських фанів які будуть жити на період ігор збірної Нідерландів в Харкові в спеціально обладнаному наметовому містечку на Журавлівському жилмасиві.

На даний момент між науково-дослідною лабораторією екстремальної та кризової психології та кафедрою психіатрії академічного медичного центру Амстердамського університету, що у Нідерландах, ведеться переписка стосовно вивчення психологічних особливостей поведінки фанів збірної Нідерландів. І ось, що пише у своєму листі професор цієї кафедри Міранда Олфф: «... для вболівальників збірної Нідерландів гра їх команди – значна подія. Вони одягаються в помаранчевий колір, оскільки це колір нашої королівської родини. Наші фани дуже відкриті, полюбляють співати, шуміти, кричати, використовують труби та інші інструменти. Вони також носять усі види дивних атрибутів, схожих на карнавальні. Недоліком вболівальників збірної Нідерландів є вживання алкоголю. Як відомо, голландська молодь у порівнянні із молоддю із інших європейських країн, алкоголь вживають більш за всіх. Вони багато п'ють пива, до 30-ти бокалів за вечір та, нажаль, інколи агресивно себе поведуть. Ви також повинні бути в курсі стосовно вживання ними легких наркотиків, таких як конопля або марихуана. Це пов'язано з тим, що уряд країни застосовує політику терпимості щодо категорії легких наркотиків».

На сьогодні відомо, що Харківською міською владою наданий дозвіл на перебування офіційного фан-клубу збірної Нідерландів у наметовому містечку на Журавлівському жилмасиві. А також голландські фани підуть маршем тричі, у дні гри збірної Нідерландів: 9-го, 13-го та 17-го червня 2012 року, на підтримку своєї збірної від майдану Свободи до стадіону Металіст. Приблизна кількість учасників маршу близько 26 тисяч вболівальників. Враховуючи, особливості фанів, які будуть підтримувати свої збірні у Харкові, можемо сказати, що найбільш напружені ситуації можуть виникнути 13-го та 17-го червня, коли будуть грати Нідерланди проти Німеччини та Португалія проти Нідерландів. Футбол це свято, в першу чергу, для вболівальників, але для співробітників, які носять погони, це велика відповідальність. Тому необхідно проаналізувати всі можливі ризики надзвичайних ситуацій та місця де вони можуть виникнути. І програма соціально-психологічного тренінгу «Психологія та безпека Євро-2012» передбачає ці можливі ризики о одному із своїх модулів.

У ході проведення циклу тренінгів «Психологія та безпека Євро-2012» ми чітко розмежували функції та виявили місця взаємодії психологів МНС та МВС на етапах проведення Євро. Тобто на момент проведення Євро у Україні функціонуватиме координаційний центр безпеки до якого увійдуть служби, які будуть підтримувати на належному рівні безпеку приймаючого міста та у разі необхідності – надаватимуть відповідну допомогу. Загальну схему координаційного центру безпеки Євро-2012 відображено на рисунку 1.

Також необхідним є відведення ролі та місця у цій схемі силових та екстремальних психологів, які надавали б необхідну консультативну та аналітичну допомогу керівництву та у разі необхідності приймали участь у наданні екстреної психологічної допомоги особовому складу та населенню. Пропозиції щодо включення до координаційного центру безпеки Євро-2012 психологів МНС, силових структур та громадських організацій наведені нижче у рисунку 2.

КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР БЕЗПЕКИ ЄВРО-2012

Рис 1. Схема координаційного центру безпеки Євро-2012

Де на верхній схемі показаний повсякденний режим функціонування психологічних служб, а на нижній схемі – режим функціонування при виникненні надзвичайної ситуації.

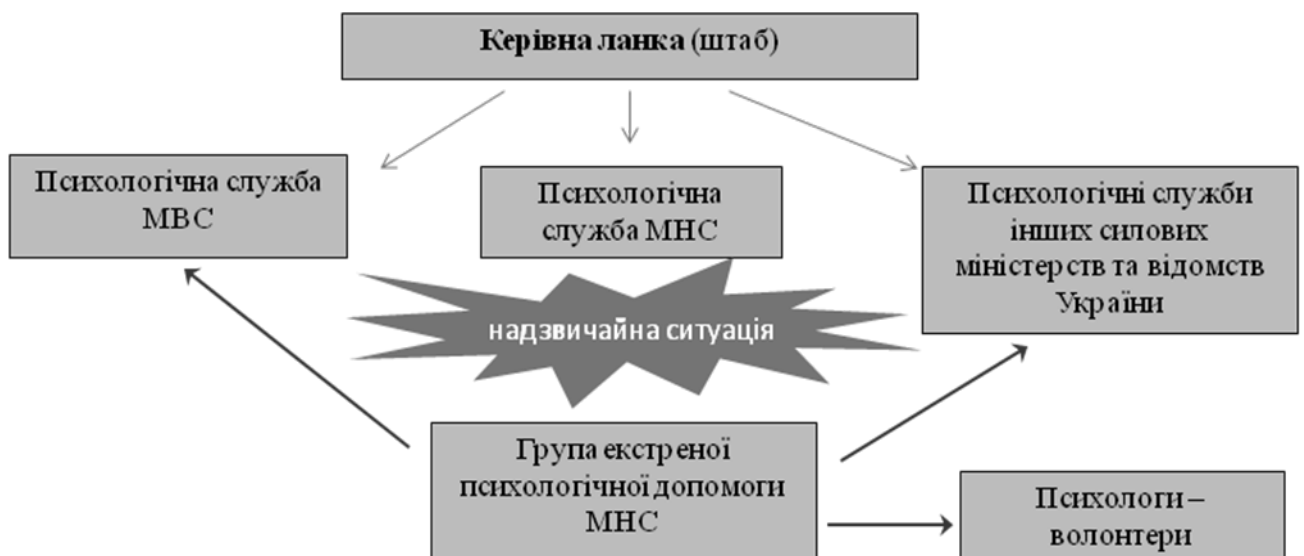

Рис 2. Пропозиції створення координаційного центру безпеки Євро-2012 в Україні психологів МНС, силових структур та громадських організацій.

У такому випадку до групи екстреної психологічної допомоги, яка формується із числа психологів МНС можуть залучатися фахівці-психологи із інших силових міністерств та громадських організацій.

Для ефективного функціонування групи екстреної психологічної допомоги (ЕПД) на момент проведення Євро-2012, спершу визначаються її завдання:

- Взаємодія з медициною катастроф на сортувальному пункті;
- Надання екстреної психологічної допомоги громадянам України й громадянам СНД у разі виникнення НС;
- Надання рекомендацій керівництву щодо запобігання провокацій і агресивних проявів з боку фанатів;
- Спілкування з іноземними фанатами у випадку виникнення конфліктної ситуації;
- Інформування органів безпеки щодо змін психологічного настрою груп або окремих вболівальників;
- Надання консультативної допомоги керівництву щодо роботи з натовпом для запобігання паніки;
- Психологічна робота з людьми, які неадекватно поведуться (психічно хворі, у стані алкогольного й наркотичного сп'яніння);
- Психологічний супровід постраждалих осіб та їх родичів до місця призначення (лікувальні установи, місця проживання, органи представництва й ін.)

По-друге, визначається *порядок роботи* групи ЕПД:

1. Визначення кількості психологів, які будуть залучатися до надання ЕПД;
2. Складання графіка чергування психологів і доведення його за належністю, визначення старшого Групи, відпрацювання схеми оповіщення членів Групи;
3. Визначення порядку інформування органів безпеки щодо змін психологічного настрою вболівальників;
4. Визначення порядку взаємодії із психологами силових структур і громадських організацій;

5. Визначення порядку взаємодії із секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України із прав людини;

6. Визначення порядку взаємодії з фахівцями інших напрямків діяльності;

7. Визначення порядку обміну службовою інформацією серед груп ЕПД приймаючих євроматчі міст.

8. Включення психолога до служби безпеки стадіону, присутні представники силових та рятувальних служб (МНС, МВС, СБУ тощо).

9. Створення єдиного інформаційного поля взаємодії між усіма службами (медичина катастроф, юрист-консультанти, іноземні консульства).

У ході тренінгу ми чітко розмежували функції психологів, які будуть задіяні на Євро-2012. Стосовно практичних психологів МНС, то це надання екстреної психологічної допомоги, внаслідок: дій панічного натовпу, масових хуліганських дій фанів-ультрас, пожеж та ін. НС природного та техногенного походження, терактів тощо [2].

Що стосується силових психологів МВС – у них дещо інші функції. По-перше, це психологічне супроводження особового складу підрозділів МВС. По-друге, це надання допомоги співробітникам міліції при попередженні правопорушень та злочинів збоку футбольних вболівальників, попередження та ліквідація масових заворушень, агресивного натовпу, за окремих випадків допомога при попередженні терактів.

До місць виникнення можливих НС можна віднести:

- Аеропорти, вокзали, митниці тощо;
- Міський транспорт, особливо метрополітен;
- Місця з масовим перебуванням людей (місця громадського харчування, готелі, гуртожитки тощо).
- Стадіон.
- Офіційна фан-зона. Наприклад, у Харкові це майдан свободи. Будувати її почнуть 14 травня і вміщуватиме вона до 45 тисяч вболівальників.

Але особливо напружені ситуації можуть виникнути у так званих стихійних фан-зонах. Ними можуть опинитися будь-які кафе, де будуть транслювати євро-

матч. Проаналізувавши досвід країн, які приймали велику кількість вболівальників, ми дійшли висновку, що трагічні події, нажаль, не рідкість. Але головне зробити завчасно правильні висновки, щоб не припуститися подібних помилок.

Висновки. Підводячи підсумки, хочемо сказати, що по завершенню циклу тренінгів «Психологія та безпека Євро-2012» усі без винятку пропозиції були надані до міністерств МНС та МВС. Нам застається сподіватися, що керівництво міністерств відповідально та розсудливо поставиться до цих пропозицій та чекати на позитивне вирішення даного питання. Адже наша теорія дуже чітко підкреслюється практикою: за результатами проходження програми соціально-психологічного тренінгу «Психологія та безпека Євро-2012» його учасники *навчилися:*

- нормативно-правову базу, яка регламентує діяльність психологічних служб МНС та МВС;
- соціально-психологічні особливості масових спортивних заходів таких, як чемпіонат Європи з футболу Євро-2012;
- особливості функціонування координаційного центру безпеки країни та приймаючого міста;
- моніторинг надзвичайних ситуацій та ризиків, які можуть виникнути на етапах підготовки та проведення Євро-2012;
- особливості роботи групи екстреної психологічної допомоги МНС України;
- особливості міжкультурної комунікації (жестикауляція, міжособистісний простір, поведінка);
- соціально-психологічні особливості натовпу та панічного і агресивного натовпу;
- категорії футбольних вболівальників.

Навчилися:

- надавати екстрену психологічну допомогу населенню та особовому складу силових міністерств та відомств держави, задіяних у забезпеченні проведення Євро-2012;
- проводити діагностику осіб, які мають при собі заборонені предмети;

- толерантно спілкуватися із представниками засобів масової інформації;
- розробляти алгоритми спільних дій практичних психологів МНС та МВС при виникненні різноманітних надзвичайних ситуаціях.

Ми впевнені, що в нашій країні працюють професіонали на місцях, і яким набуті під час тренінгу «Психологія та безпека Євро-2012» знання допоможуть мінімізувати ризики НС та наслідки, у разі їх виникнення. Але перш за все, давайте сприймати футбол як велике свято. Ми будемо приймати безліч гостей з всього світу, а масштабність цього дійства лежить за рамками уявлення багатьох українців. Сподіваємось, ми, як громадяни, та, як представники МНС, зможемо представити Україну тільки з кращого боку та по завершенні Євро розробимо свій навчальний курс за яким будуть готуватися фахівці із наступних приймаючих країн!

Список літератури

1. Закон України «Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні» 19.04.2011р. № 3236-VI. – 36 с.
2. Лім, М. І. Особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждалим при аваріях на шахтах Донеччини : дис. ... кандидата психологічних наук: 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах» / Лім Марина Іванівна. – Х., 2011. – 294 с.